

ч.,*Как правителството ще изпълни препоръките на Комисията по наблюдение на спазване на задълженията на страните-членки на Съвета на Европа, съдържащи се в информационния доклад, който бе обсъден в Парламентарната асамблея на 21 септември т. г.?*“[1]

Въпреки обективния анализ и приложената двустранна аргументация, обосноваваща питането, министър-председателят Иван Костов започва да прилага характерната за политическите дебати стратегия на изграждане на разделителна линия между себе си и опонента, прилагайки манипулативни техники и интерпретации извън контекста. Премиерът започва отговора си директно с аргумент *ad hominem*, иронизирайки питанието, лична нападка към опонента, нямаща връзка с питането. Изказването е допълнено с блестящи обобщения (Стефанова 2015: 54), без конкретна информация по същество. Казва Иван Костов:

„Уважаеми колеги народни представители, уважаема госпожо Поптодорова! (...) искам отново да изложя какви са правомощията на правителството и как е структуриран диалогът с Европейския съюз, тъй като в противен случай поради гласовитостта ви в обществото може да се остане с впечатление, че едва ли не този доклад и вашата дейност около него са основният канал, по който България води диалога с Европейския съюз. Такава представа ще бъде абсолютно несъстоятелна. (...) Чух, че всички оценяват като изключителен – това е терминът – напредъка, който нашата страна е извършила по всички направления, по които се води този структуриран диалог. Това се отнася за изключителния напредък, отново подчертавам забележителен напредък в областта на икономическата политика, в политиката на финансовата стабилизация, в политиката на възприемане на европейското законодателство и т.н. (...) Още един път обаче обръщам вниманието на Народното събрание и към това, че докладът на ПАСЕ е и доклад, отправен към Народното събрание. Народното събрание също трябва да вземе своите мерки, също трябва да прецени доклада така, че да направи своята работа съответстваща на тези препоръки (подчертаното мое – Б. Ц)“.[2]

Манипулативните техники, използвани от премиера в процеса на аргументация, не постигат търсения ефект на логическа диверсия (пак там, с. 147). Напротив, питащият депутат използва *техниката на възвратния удар*, връщайки с добавъчна сила ироничните бележки към цялата управляваща партия и към министър-председателя, след което връща вниманието на аудиторията към въпроса по същество. Казва Елена Поптодорова:

*„По отношение на гласовитостта – тежко и горко на едно мнозинство, което може да бъде заглушено от един глас. И може би тук е мястото да благодаря на министър-председателя за признанието, което той ми направи в печата: за това, че този един глас, видите ли, може да определи мнението в Европа. Да се замисли мнозинството върху това. Аз за себе си мога да имам само лично удовлетворение. Оттук нататък по отношение на Европейския съюз и началото на преговорите фактите говорят по-добре от интерпретациите. И фактите са, че пет държави вече имат начало на преговорите, имат дата. Когато България получи дата за начало на преговорите, **нека министър-председателят да използва речника на „Работническо дело“** и да говори за забележителните успехи, невъобразимите постижения и бляскавото развитие на страната. Но не преди насрочването на тази дата. (...) Двата ми допълнителни въпроса са: Какви действия ще предприеме министър-председателят (подчертаното мое – Б. Ц.)“.*[3]

Министър-председателят продължава дебатите по избраната разделителна стратегия, отново прилагайки манипулативната техника на личната нападка:

*„Уважаеми дами и господа народни представители, уважаема госпожо Поптодорова! За това, че тези пет страни получиха покана, а България не получи покана да започне преговори, **Вие трябва да се попитате и за Вашата лична отговорност.** Къде стояхте през есента и зимата на 1996 г. в парламента? Кого подкрепяхте със своя глас? **Вие носите отговорност заедно с цялото управляващо мнозинство за катастрофата,** която преживя България. Една страна, която през 1996 г. в края и началото на 1997 г. е тежко политически и финансово-икономически **катастрофирала, включително с Вашата лична подкрепа,** не може да претендира да получи покана за членство в*

Европейския съюз в следващата и по-следващата година и това трябва да Ви е абсолютно ясно... (подчертаното мое – Б. Ц.)“.[4]

Тази стратегия улеснява още повече опонента Елена Поптодорова, която отново използва възвратния удар, демонстрирайки несъстоятелността и неефективността ѝ. Успоредно с ефектното използване на тези реторически похвати, г-жа Поптодорова успява да деперсонализира спора, прилагайки отново двустранната аргументация и връщайки въпроса по същество:

*„...Стигнахме отново до **последния аргумент, издаващ управленска импотентност** – сравняване с провала на предишните. Ако господин министър-председателят иска да сравнява себе си с Жан Виденов, той може да го направи. Отново **трябва да му благодаря, че ме издига до ранга на министър-председател**, вменявайки ми лична отговорност. Все още не съм, дай Боже да бъда!, и ще бъда сигурно по-добре.(...)“* *Аз сега ще връча на министър-председателя този доклад, за да види какво съдържа той, и за да не се окаже, че е подведен от своите сътрудници. Накрая искам да кажа и още нещо. Аз **разбирам амбицията на министър-председателя да бъде силен ръководител на партия. И той е такъв. И аз много сериозно, въпреки размяната на репликите, изказвам уважението си към начина, по който той ръководи своята партия. Но аз мисля, че един министър-председател има по-висока длъжност от тази – да бъде силен ръководител на своята държава. Затова аз му предлагам да обърне приоритетите си – не първо силен партийен лидер, а след това по възможност и европейски лидер на държавата си, а обратно – силен европейски лидер на България, заради България, а оттам ще дойде и силата му в собствената му партия. Правя това с най-добри чувства и, както казах, връчвам оригинала, дано да може лично да се ползва от него и да не разчита на интерпретации на незаинтересовани лица** (подчертаното мое – Б. Ц.)“.[5]*

Ефективността на умелата аргументация на защитаващите тези не оказва влияние върху нагласите на аудиторията. За ефективността не допринася и агресивният стил, чиито основен смисъл Донка Александрова определя като призив за борба с противника,

който поставя в опасност нашата действителност (Александрова 2013: 248). Нещо повече, дискусиата, проведена след гореизложените примери, е ясен индикатор за това, че аудиторията не взема предвид въпросите и аргументите, поставени от Поптодорова. Най-добрата илюстрация за това са думите на самата Елена Поптодорова в края на дебатите на 16-ти октомври 1998 г.:

„Аз съм силно разтревожена от начина, по който премина днешната дискусия по доклада на Съвета на Европа. Абсолютно отсъствие на европейско чувство, на европейска ангажираност, на европейска отговорност. Нито един отговор на конкретните въпроси, които бяха поставени тук. Всичко се изрази в лични обвинения, в клевети, признавам, за мен слизащи под средното интелектуално равнище, за което трябва да претендира един политик. Затова именно и аз не давам пряк отговор. Нямам общ език с равнището на тези хора, които ги отправяха. (...) И докато не се възпита лично уважение дори и към опонента и той да бъде уважен за неговото различие, а не да бъде принизен до равнището на една, бих казала, съвсем махленска кавга, в каквато се опитаха да превърнат мнозинството тук днешния дебат, то наистина шансовете ни далеч не са големи...“.[6]

Техниката на реторичния диалог Елена Поптодорова прилага в същото 38-мо Народно събрание, при обсъждането на проект за решение за приемане на Военната доктрина на страната, на 8-ми април 1999 г. В изказването си пред народните представители Поптодорова защитава тезата за необходимост от сериозна и ефективна реформа на въоръжените сили в съответствие с важността, сложността и трудността на изпълняваните от тях задачи по отбраната, прилагайки логическа и реторическа аргументация. Наред с фактите за промяната в геополитическите отношения, в заплахите пред сигурността и статистическите данни за лошото състояние на въоръжените сили, са използвани и техника на контраст и аналогия, но най-вече реторичен диалог, който Герасим Петрински определя като стилистична фигура, при която ораторът задава въпрос и след кратка пауза, необходима на аудиторията да осмисли въведения по този начин нов проблем, си отговаря сам (Петрински 2014: 278). Казва Елена Поптодорова:

„...Очевидно е, че Военната доктрина трябва да осъществи връзката между военната политика на държавата и военната стратегия. Но значи ли това, че тя е насочена към днешния момент? Аз твърдя, че не.“

„Аз питам в днешните условия на конфликт за каква реална боеспособност на армията можем да говорим и за каква реална гаранция на сигурността можем да говорим? Очевидно случаят не е такъв.“

„Можем ли ние със собствената си компетентност да определяме числеността на Въоръжените сили на страната? Аз за себе си давам отговор „не“. И се опасявам, че този отговор се разпростира за мнозинството от народните представители, огромното мнозинство.“

„Но какво се случва с хората, които напускат армията? Това е големият въпрос, който би трябвало да бъде не само въпрос за нас, тъй като отговаряме пред избирателите си, но трябва да бъде въпрос и за Министерството на отбраната, и за Генералния щаб, и за правителството (подчертаното мое – Б. Ц.)“.[7]

Фигурата е използвана неколkokратно на ключови места в текста, маркираща акцентите в отделните абзаци. Въпросите подчертават важни елементи от различните аспекти на сигурността и въоръжените сили, подготвят аудиторията за проблема и за предлаганото решение. В два от случаите преди въпросите е представена статистическа информация, която подсилва реторическия им ефект. Успоредно с останалите фактори, определящи хода на дискусиата: сериозността на обсъждания проблем, липсата на явна директна конфронтация и подкрепата от други политически сили, уелото прилагане на реторическия диалог допринася за приемането на предложението, направено от името на Елена Поптодорова.

Предвид всичко изложено дотук, може да се направи обобщение, че ефективността в убеждаване на аудиторията в ораторската теза в съвременните парламентарни дебати не зависи единствено от добре построената аргументация и уелото използване на реторическите техники. Когато е налице т.нар. „пълна устойчивост на мненията“ (Льобон 2014: 131), за вземането на решения от арбитъра, който в случая се явяват депутатите в пленарната зала на Народното събрание, върху убеждението влияят ред други фактори, включително, както е показано в първия изследван дебат, аргумента към верността (Стефанова 2015: 32). Във всеки случай, предвид провокирането на дебати със самия

министър председател и прокарването на промяна в стратегически документ, талантливият, интелигентен и опитен оратор, умело прилагащ техниките на реторическата аргументация, постига целта на парламентарното говорене, с което, според Гиньо Ганев, е свързано умението не просто да се говори (и още по-малко – да се говори просто!), а да се дискутира, да се въздейства и да се убеждава (Ганев 2000: 10).

БИБЛИОГРАФИЯ:

Александрова 2013: Александрова, Д. *Основи на реториката*. София: Университетско издателство Св. Климент Охридски, 2013.

Ганев 2000: Ганев, Г. *Парламентарен говор и безмълвие*. София: Пигмалион, 2000.

Петрински 2014: Петрински, Г. *Късноантична и византийска канонична реторика*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2014.

Лъобон 2014: Лъобон Г. *Психология на тълпите*. София: Асеновци, 2014.

Стефанова 2015: Стефанова, Н. *Кратък терминологичен справочник по обща и политическа реторика*. София: Университетско издателство Св. Климент Охридски, 2015.

Стефанова 2017: Стефанова, Н. *Политическа реторика. Съвременни тенденции*. София: УИ Св. Климент Охридски, 2017.

Тридесет и осмо Народно събрание 1998: Стенограма от заседание на 09.10.1998 г., последно посетен на 10.09.2019, <<http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/6/ID/1159>>.

Тридесет и осмо Народно събрание 1998: Стенограма от заседание на 16.10.1998 г., последно посетен на 10.09.2019, <<http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/6/ID/1409>>.

Тридесет и осмо Народно събрание 1999: Стенограма от заседание на 08.04.1999 г., последно посетен на 10.09.2019, <<http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/6/ID/1083>>.

[1] Стенограма от заседание на Народното събрание от 09.10.1998 г., достъпна на <http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/6/ID/1159>, прегледана на 10.09.2019 г.

[2] Пак там.

[3] Пак там

[4] Пак там

[5] Пак там

[6] Стенограма от заседание на Народното събрание от 16.10.1998 г., достъпна на <http://www.parliament.bg/bg/plenaryst/ns/6/ID/1409>, прегледана на 10.09.2019 г.

RHETORICAL TECHNIQUES IN PARLIAMENTARY DEBATES

Boris Tsenov

PhD student at the Department of Rhetoric, Faculty of Philosophy, Sofia University 'St. Kliment Ohridski'

Abstract: the article examines the application of sibi ipsi responsio and rhetorical dialogue in parliamentary debates. It represents the author's view that the skillful use of rhetorical techniques does not in all cases contribute to convincing the audience of the speaker's proposition, but provokes discussion and influences the audience. The text consists of basic theoretical concepts, followed by analyzes of parts of two parliamentary debates in which sibi ipse responsio and rhetorical dialogue are used. Following the development of the debates and their results, the author proves his thesis that adroit use of rhetorical techniques is not a sufficient condition to change the attitudes of the audience, but arouses discussions and suggests ideass.

Key words: parliamentary debates, political rhetoric, sibi ipsi responsio, rhetorical dialogue

ПРЕПОРЪЧИТЕЛЕН ФОРМАТ ЗА ЦИТИРАНЕ

Ценов, Борис. Реторически техники в парламентарните дебати – В: Медии и език. Електронно списание за научни изследвания по медиен език [онлайн]. 31 януари 2020, № 7 [Реторически практики]. ISSN 2535-0587.
<<http://medialinguistics.com/2020/01/31/rhetorical-techniques-in-parliament/>>

Прякото онлайн излъчване (live streaming) от министър-председателя във фейсбук като инструмент за комуникация. Някои реторически и комуникационни аспекти

Пенка Василева-Георгиева

Резюме:

Настоящото изследване цели да направи преглед на някои реторически и комуникационни аспекти на прякото онлайн излъчване (live streaming). Форматът се използва от министър-председателя при пътуванията му с автомобил, при които той излъчва на живо от автомобила разговорите със събеседниците си, документиращ работния си ден, отразява свои служебни посещения и срещи. Хипотезата, от която изследването изхожда, е, че прякото онлайн излъчване има по-голям реторически, комуникационен, медийен и пиар- потенциал, може да постига убеждаване, представлява средство за политическо влияние и има редица предимства пред традиционните форми на публична комуникация.

Ключови думи:

пряко онлайн излъчване, реторика, публична комуникация, политически дневен ред

Въведение

В практиката на публичната си комуникация министър-председателят Бойко Борисов използва все по-активно прякото онлайн излъчване (live streaming), с което стана първият високопоставен български политик от този ранг, възползващ се от високите технологии и инструментите на социалните мрежи за целите на политическото убеждаване.

Тази нова форма на документиране на политическата му активност се наложи като инструмент в публичната му комуникация и постави въпроси от реторическо, медийно и комуникативно естество. Те са свързани главно с потенциала на живото излъчване да постига реторически, медийни и комуникационни цели, но под условието да произтичат от политическа целесъобразност и в същото време да отразяват личния комуникационен стил на премиера. Подчертаваме това, защото изводите в настоящия доклад няма да

считаме за общовалидни за живите излъчвания на всички политици, а за съотнесими единствено и само към живите излъчвания на премиера през неговата страница във Фейсбук.

Нямаме основания да се съмняваме, че живото излъчване през страницата на премиера в социалната мрежа постига ефекти и от трите вида – реторически, медийни и комуникационни. Прякото онлайн излъчване постига убеждаване и доверие, налага политически дневен ред, може да бъде признато като източник на новини, съдържа характеристики на политическа агитация и партийна пропаганда, въздейства върху репутацията и публичния образ на премиера и мултиплицира мрежи от нови комуникационни процеси.

Настоящото изследване, доколкото е представено в рамките на практически тренинг, изхожда от хипотезата, че живите излъчвания от автомобила на премиера са мощно средство за въздействие, а спрямо традиционните комуникационни форми и жанрове, които той използва – изявление, реч, коментар за медии, съобщение в социални мрежи, прессъобщение, интервю, снимки, видео, стенограми от заседания и др. – представлява много ефективен инструмент за комуникация, убеждаване, лансиране на политически дневен ред и новини.

Обект на настоящото изследване, представено в програмата на Форума по практическа реторика „Семинар – реторически тренинги”, проведен в София на 27 септември 2019 г., е именно такова пряко онлайн-излъчване от страницата в социалната мрежа Фейсбук на премиера Бойко Борисов, в което се отразява посещението му на участък от Автомагистрала „Хемус” (Пътен възел „Белокопитово” – Пътен възел „Буховци”). То е реализирано на 14 август 2019 г.[1]